

актуально!

Коли в Україні буде Кіноархів?

На запитання журналу "Кіно-Театр"
відповідає заступник Міністра культури
і мистецтв України Ганна ЧМІЛЬ.

Лариса Брюховецька. З першого по третє листопада 1996 року в Будапешті проходила зустріч директорів кіноархівів та головних редакторів журналів з питань кіно. Були представлені майже всі країни Східної Європи, щоправда, з пострадянських - тільки Україна. Мені випало взяти участь у цій зустрічі, й була вона надзвичайно корисною для мене особисто, адже я дістала можливість познайомитися з діяльністю Кіноархіву Угорщини, з виданнями, які публікують кіноархіви європейських країн. З особливою гостротою відчула, наскільки потрібний кіноархів в Україні, де випущено величезний масив фільмів і де свого кіноархіву немає.

Ганна Чміль. Опанування власної кіноспадщини і приєднання до всесвітньої системи екранної культури було нашою метою з першого дня незалежності України. Адже до кінця 1991 року вихідні фільмові матеріали вивозилися з України до союзного фільмофонду. Аналогічної установи в Україні не було, хіба що Державний архів кінофотодокументів, куди надходили фільмові матеріали хронікально-документального характеру.

Нарешті можемо стверджувати, що такий заклад вже створений. На виконання Указу Президента України при Міністерстві культу-

ри і мистецтв з вересня 1996 року розпочато діяльність Національного центру Олександра Довженка, який опікується державним фільмовим фондом. Головним завданням цієї установи є збереження, поповнення, відновлення творчої спадщини національного кіно.

Л.Б. Діяльність Кіноархіву полягає насамперед у тому, аби зберігати для сучасників і майбутніх поколінь фільми і їхні вихідні матеріали. Чи відомо, яким є надбання кіно України, тобто, скільки було знято фільмів в Україні за всі 100 років існування в нас кіно? Скільки з тих фільмів є в Україні?

Г.Ч. Творче надбання кіно України величезне. Комерційне продукування фільмів почалося в нас ще перед Першою світовою війною. На жаль, від цих творів збереглися лише окремі фрагменти. З 1929 року в Києві та Одесі було створено понад тисячу художніх ігрових кінофільмів, вихідні матеріали яких збереглися. І до ста телефільмів, знятих кінематографістами на замовлення. До цього треба додати дві тисячі творів документального, науково-пізнавального, просвітницького кіно. Не забудьмо і про триста славетних вітчизняних анімаційних фільмів. Це тільки мистецькі речі, не рахуючи кіноперіодики, навчальних, реклам-

них та інших "відомчих" кінострічок. Отже, можемо говорити про три з половиною тисячі кінотворів різних видів і жанрів, знятих в Україні.

А щодо того, скільки з них є в Україні, то, мабуть, варто говорити не про "скільки", а саме "якого". Скажімо, в Державному архіві кінофотодокументів на обліку є понад 11 тисяч(!) назв кінострічок з фільмами, сюжетами, окремими фрагментами. Добре, що вони збереглися, але далеко не все це можна віднести до творчої спадщини... Реально маємо не менше 150 комплектів фільмових матеріалів художніх ігрових, кільканадцять анімаційних, більшість негативів післявоєнних документальних стрічок (у згаданому Держархіві), а також все, випущене нашими студіями за 5 років незалежності України. Разом - це сотні оригінальних кінотворів.

Враховуючи систематичне вивезення з України вихідних фільмових матеріалів (до 1991 року) та перевезення до Москви у 1930-х роках цілого архіву Всеукраїнського кінофотоуправління (існує версія, що архів ВУФКУ загинув під час другої світової війни - ред.), це чимало. Не кожна молода держава починає формувати власний фільмофонд з такої колекції. Але, щоб розпо-рошені по різних установах

фільми стали єдиною впорядкованою державною збіркою, власне, Державним фондом фільмів, потрібна ще тривала і копітка праця.

Л.Б. Болюче питання: повернення копій та вихідних матеріалів українських фільмів, які впродовж існування СРСР зберігалися в Держфільмофонді СРСР під Москвою. Які перспективи цього повернення?

Г.Ч. Справді, це питання дуже непросте. Сьогодні, щоб надрукувати копію класичного твору українського кіно, скажімо, довженкової "Землі" або параджанівських "Тіней", ми змушені звертатися до Росфільмофонду, сплачуючи величезні гроші. Спроби України, Грузії, Узбекистану та деяких інших країн скласти окрему угоду щодо користування власними національними фільмами, які зберігаються в Білих Стовпах під Москвою, поки що успіху не мали. Природне питання про повернення спадщини національного кіно в Україну залишається відкритим. Воно може бути вирішене тільки на відповідному міждержавному рівні, за умов вияву доброї волі з боку російської сторони.

Л.Б. Не менш важливою для Кіноархіву є функція реєстрації творів, опису, видання анотованих каталогів (включаючи бібліографію до фільмів), якими б могли користуватися як фахівці з питань кіно, так і глядачі. Чи готується у нас щось із таких видань? І ще. Вивчення і систематизація кіно - це також видання довідників і кіноенциклопедій. Як ви гадаєте, чи є в нас можливості (інтелектуальні, матеріальні) видати свій кінословник, де була б інформація про режисерів, сценаристів, композиторів, художників, акторів і т.д., а також статті, присвячені жанрам в українському кіно, художнім напрямкам? Чи є в нас ентузіасти цієї справи?

Г.Ч. Сподіваємось, що з часом Центр за участю науковців зможе професійно вивчати, систематизувати кіноспадщину, а також ознайомлювати з нею широку

глядацьку аудиторію в Україні та за її межами. Центр планує брати участь в організації й проведенні кінофестивалів і кіноринків, наукових семінарів, творчих зустрічей з митцями кіно... Затверджений статут Центру містить, зокрема, і видавничі функції. Але ще до його утворення Головне управління кінематографії підготувало за участю Національної комісії України у справах ЮНЕСКО анотований каталог "100 фільмів українського кіно", який підписаний до друку в грудні 1996 року. Маємо намір до 2000 року видати повний каталог українських фільмів... Що ж до словника творчих персоналій, термінологічного і жанрового, взагалі, видання кіноенциклопедії - впевнена, що для цього у кінематографістів є і науковий потенціал, і конкретні виконавці. Знайдуться і можливості. Тільки не треба це робити "до ювілею" або "до події". Створивши редакційну і експертну раду, сумлінно працювати. Лише так можна оволодіти необхідним матеріалом, уникнувши прикрих помилок і дезінформації, як це бувало за радянських часів.

Л.Б. Не менш важливу місію відіграють кіноархіви, надаючи можливість зацікавленим аудиторії знайомитися з давніми фільмами. Я маю на увазі діяльність кінотеатру при Кіноархіві. Чи планується такий у нас?

Г.Ч. Без спеціалізованого кінотеатру, який збиратиме навколо себе вишукану кіногромаду, Центр Олександра Довженка не уявляю. І не "на зразок" чогось, а з використанням вже існуючих традицій "вітальні" у "Кінопанорамі" (кінотеатр у Києві по вулиці Шота Руставелі - ред.), створенням глядацько-акторського клубу, клубу критиків і кіножурналістів. Сьогодні повинь американізованої фільмопродукції вже спадає. Глядач тягнеться до національного мистецтва, до справжньої краси, традиційних цінностей. Разом із Вашим журналом допоможемо йому.

Л.Б. Новостворений Центр сьогодні переживає чимало труднощів, чи не так?

Г.Ч. Ми говорили про те, що вже сьогодні маємо кількасот комплектів вихідних матеріалів. Їх необхідно впорядкувати, систематизувати, а дещо й реставрувати. У Національному центрі Олександра Довженка, який орендує приміщення на Київській кінокопіювальній фабриці, працюють перші ентузіасти. Називаю їх так, бо заробітна платня кожного з них нижча від оплати праці сторожа, не кажучи вже про жеківського слюсаря. Необхідний поточний і капітальний ремонт приміщень, бодай мінімальна кількість меблів, оргтехніка, телефони. Все це потребує коштів, яких держава не виділяє попри всі наші вимоги. А шукати спонсорів для Національного закладу культури просто ганебно, чи не так?

Ось перша і головна перепона у розбудові Центру, що опікується безцінним національним надбанням - фондом фільмів. Час би зрозуміти: якщо не вкладеш, то й не одержиш.

Як будь-яка нова справа, Центр Олександра Довженка потребує особливої уваги. А поки що його стан, а, отже, і стан Державного фільмофонду такий самий, як і стан вітчизняного кінематографа.

Л.Б. І й наостанок. Чи має намір Україна вступати до Міжнародної федерації кіноархівів? Якщо так, то коли?

Г.Ч. Нещодавно віце-президент Міжнародної федерації кіноархівів (ФІАФ), директор Національного кіноархіву Чеської республіки Владімір Оп'єла надіслав листа до посольства України в Празі щодо сприяння вступу до ФІАФ. Це питання вивчається. На мою думку, Україну з її багатющою кінотрадицією гідно репрезентуватиме у міжнародній організації той заклад, який вже стоїть на власних ногах. Ось ще одна дуже важлива причина, чому Національний центр Олександра Довженка повинен якнайскоріше набути дієздатності й творчої самостійності. Зі свого боку, Міністерство культури і мистецтва має зробити все, що від нього залежить.